

*còn chút
để dành...*

Nguyễn Thị Khánh Minh
Độc Đỗ Hồng Ngọc (Đỗ Nghê)

Mục lục:

1. Reo Tuổi	7
2. Con đường dài qua những bài thơ ngắn của Đỗ Nghê	23
3. Ngoại chờ bên kia sông	39
4. Lagi, ngày con về	45
5. Đỗ Hồng Ngọc lang thang nghìn dặm trái tim	49
6. Cùng sông	63
7. Còn chút để dành	67

Đeo tuổi
Thư gửi Nguyệt Mai
Nguyễn Thị Khánh Minh

Nguyệt Mai gửi e-mail báo, anh Ngọc đang ở sinh nhật 80. Ở là cư ngụ hả Mai. Ở là lúc, thời gian, phải không Mai. Em nói hay thật đấy, tôi đang hình dung những bước chân tuổi 80 hôn trên đất (sư Nhất Hạnh bảo thiên hành với những bước chân như là hôn mặt đất vậy), tôi đang tưởng thời gian đang bắt tay tuổi 80. Mà ai bắt tay ai trước, với bản chất như thế thì chắc là anh Ngọc nhà mình rồi, Mai đồng ý không? Bỗng nhiên tôi mở lại những hình của anh Đỗ Hồng Ngọc, hầu hết là anh cười, mà cười tủm tỉm, mỉm cười. Khi tôi đọc văn thơ của anh lần nào cũng thầm nói, anh Ngọc là vậy, cứ thế mà tủm tỉm đi tủm tỉm về tủm tỉm tới. Hình ảnh đúng như bao người nhận xét, hòa nhã, thông dong, từ từ, nghĩa là tất cả những hình ảnh nào mang tính *dùng* lại, thì là anh đấy! Anh là mỉm cười, là tủm

tìm, là dừng lại. Tóm lại, là tự tại. Khiến tôi nghĩ đến câu hỏi của Vô Tận Ý bồ tát: “Thế Tôn, Quán Thế Âm dạo đi trong cõi ta bà như thế nào?” Tôi thích nghĩa dạo chơi này lắm, anh Đỗ Hồng Ngọc qua mấy chục pho sách tung tăng cõi bụi độ thoát bao tâm tư thì quả là dạo chơi như thế đúng không hả Nguyệt Mai?

Trong sách Biết Ôn Minh, anh viết,

Xây dựng hình ảnh về chính mình (self-image) rất quan trọng, nếu đó là một hình ảnh tích cực nó sẽ giúp cho mình tự tin hơn và từ đó ảnh hưởng đến “môi trường” xung quanh; còn nếu là một hình ảnh tiêu cực thì sẽ rất không hay.

Tôi nhớ đã nghe trong một pháp thoại của thiền sư Thích Nhất Hạnh có nói, người đang mỉm cười là tinh thức, là chánh niệm, là lúc vững chãi thành thơi. Phải chăng anh Đỗ Hồng Ngọc luôn tự tại mỉm cười nên chi ba-con-nợ tham sân si kia chẳng có cửa mà vào? Thế có phải là Niết Bàn Lạc Trú như Phật giảng? Hình ảnh ấy đã để lại những tình cảm tích cực nơi người có dịp tiếp xúc anh hay tiếp xúc anh qua chữ nghĩa. Hình ảnh đó đối với riêng tôi như một nhắc nhở khi tôi lậm vào những thứ buồn bã linh tinh về cuộc sống, về bệnh tật.

*

Nguyệt Mai bảo, anh Ngọc đang ở sinh nhật 80. Thì bây giờ chỉ nói cái gì liên quan đến cái tuổi thôi nhé Mai, mà nói về phạm trù này thì hầu như chiếm hết trong danh mục mấy chục cuốn sách của anh Đỗ Hồng Ngọc đấy, dám không! Tám mươi tuổi, nhìn dáng vẻ mặt anh thì thấy, ừ 80 thật (dạ thưa *quả-táo-nhăn-nheo*, can chi một chút eo sèo thời gian!), nhưng nghe anh nói chuyện, đọc văn anh thì ai cũng thốt lên, sao trẻ trung thế! Tôi nghĩ anh được phong thái như thế vì anh chấp nhận tuổi tác vui vẻ quá, đến tuổi nào thì reo tuổi ấy, đây là cách mà chị em mình nên bắt chước đó, Kim Quy, Ngọc Vân, Duyên, Mai, Thu Vàng, Thanh Lương ơi, cái màu tóc bạc, cái da cổ nhăn nheo sẽ làm người ta quên ngó tới khi tiếp xúc với một ánh mắt ấm áp, một nụ cười thân thiện -nếu không tìm được thì cứ mở hết diện tích của cái miệng xinh, cũng tốt lắm-, khi nào đủ nội lực thì tức khắc tìm được thôi.

Mà anh đã vào mùa sinh nhật 80 ư anh Ngọc? Nhưng dường như ngày nào cũng là sinh nhật anh mà, nhớ câu thơ này không, Nguyệt Mai, khi em tổ chức sinh nhật anh Ngọc trên không gian ảo nên thơ của Những Tình Thân Ái?

Anh không có ngày sinh nhật/ Nên mỗi ngày/ Là sinh nhật của anh... (Sinh Nhật)

... *Mỗi ngày ta rơi rụng/ Mỗi ngày ta phục sinh* (Vô Thường)

Ngày nào mở mắt ra cũng nhủ cười: - hôm nay sinh nhật mình- nên chi anh Đỗ Hồng Ngọc viết cả một loạt sách về cái nhân sinh quan reo tuổi - một võ công thâm hậu đủ sức mạnh để xoay sở với thời gian. Đôi khi tôi nhìn những vết nhăn, vướng một bệnh nào đó của tuổi tác tôi cứ bị lôi về những kỷ niệm, làm sao tu để có được cái tuệ giác vô thường hầu ứng xử với những thay đổi ấy...

*

Ở đâu đó anh nói, đời người có ba hồi: Hồi trẻ, Hồi trung niên và Hồi đó. Cái Hồi Đó này bao trùm cả ba hồi. Như giờ ai hỏi tôi đang ở hồi nào, chắc tôi trả lời, hồi đó, đúng lắm, vì ngay phút trả lời thì đã thành hồi đó rồi, nhưng không phải là hồi xưa đâu, là cái đã, vừa qua mà cứ lung linh rung rinh hiện tại. Thế thì em có hiểu thêm cái nghĩa của tùm tùm không vậy, Nguyệt Mai? Anh lại bảo: ... *với tôi, tôi không hề biết mình đã có tuổi, tích tuổi, lúc nào tôi cũng thấy tôi đã già, và lúc nào tôi cũng thấy tôi còn trẻ* (Thư Gửi Người Bạn Nhật Chưa Quen Biết). Bởi vậy mà tới tuổi nào anh cũng có vô số chuyện để đối thoại với chúng, và lúc nào cũng như đứng trước tấm gương tuổi mà hỏi, *tôi bây giờ khác gì tôi xưa* (Về Thu Xếp Lại), rồi tùm tùm tay bắt mặt mừng với nó. Hẳn là

thời gian cũng vui mừng khi có người bạn đồng điệu ngang cơ như thế. Luôn nhìn mình hỏi mình để thấy được từng lúc *rơi rụng, phục sinh* thì sao mà không vui vẻ với cái không ta để thành thời mỉm cười?

Mai ơi, em có như tôi, vô cùng “gato” cái dưng ấy của anh không? Hùng lực ấy đến từ đâu? Thưa ở nơi cái nhìn rất nên thơ về các giai đoạn đời người. Nên thơ nên chuyển hóa được sợ hãi lo buồn.

Trong Thư Cho Bé Sơ Sinh, anh viết:

Khi em cất tiếng khóc chào đời

Anh đại diện đời chào em bằng nụ cười

... Khi người ta cắt rún cho bé thì từ đó cái lỗ rún trở nên một nơi chốn để nhớ về.

Khi vừa lìa khỏi êm ấm côi lòng mẹ, thì có ngay sau đó hình ảnh lỗ rún như một quê hương để nhớ về. Anh đã nhìn nổi chia lìa kia trữ tình làm sao!

*

Và khi đến tuổi *hoang mang vô kể* thì anh cho đó là một phép lạ:

Rồi khi người ta đến tuổi dậy thì, cũng một đợt “biến thái” đây phép lạ nữa!... không chỉ thể xác mà cả tâm hồn! Người ta xa lạ cả với chính mình. Cao vọt lên, dài ngoằng ra, chỗ phình chỗ xẹp, chỗ lõm chỗ lồi, chỗ dư chỗ thiếu, làm người ta hoang mang vô kể!

... *Vậy đó bỗng dừng mà họ lớn (Huy Cận). Họ ở đây là... mình chứ không phải ai khác. Bỡ ngỡ xa lạ với mình ngày hôm qua, hôm kia... (Đỗ Hồng Ngọc)*

Nếu *Hồi đó* có ai nói với tôi rằng, có một chiếc đũa thần gõ vào thân thể khiến nó thay đổi lạ lùng đến thế thì hẳn đã không phải “théc méc” lo sợ! Các cháu bây giờ thì đã có bác sĩ Đỗ Hồng Ngọc giải thích rồi, mà nói kiểu của bác thì hẳn đa số các cháu nghe xong sẽ làm văn làm thơ... Bởi có cái nghe như thế này:

“*Tôi một tuổi nào đó, ta quan tâm rất nhiều đến thân thể mình. Ta lắng nghe thân thể mình phát triển như chú dế mèn lắng nghe tiếng cỏ mọc trong đêm khuya...*” (Những Tật Bệnh Thông Thường Trong Lứa Tuổi Học Trò)

Nghe như thế thì hẳn chả lo sợ gì mà thay vào là nổi hồi hộp thơ mộng, nghe má mình đang hồng lên, chờ một điều âm thầm nào đó đang khiến mình đẹp hơn lên... Nguyệt Mai ơi, phải mà mình được trở lại tuổi đó để được nghe như thế thì thú quá phải không Mai?

*

Rồi tới cái tuổi mà Đỗ Hồng Ngọc bảo: *Khi 20 tuổi người ta bần khoăn lo lắng không biết người khác nghĩ gì về mình... (Một Chút Lan Man)*

... *Nhưng khi em biết thẹn thùng
Sẽ biết thế nào là nước mắt trong đêm
Khi tình yêu tìm đến...*

*Khi tình yêu tìm đến... vậy tất có cái hồi rất dài đó, anh Ngọc ơi, không chỉ tuổi hai mươi đâu, đó là Hồi yêu, nhìn lại những Reo Tuổi của anh xem, bất kể tuổi nào cũng có tình yêu hiện diện, sắc màu biến hóa như chiếc kính vạn hoa. Lúc nào Đỗ Hồng Ngọc cũng nhận diện được Thương Yêu chung quanh mình. Nhận về rồi trao đi, rồi thủ thi với nhau, *Ta đang ở cái tuổi nào thì nhất định tuổi đó phải là tuổi đẹp nhất rồi, không thể có tuổi nào đẹp hơn nữa!* (Một Chút Lan Man)*

Nguyệt Mai ơi, em bảo anh Ngọc đang ở sinh nhật 80. Nhưng với ý nghĩ *lúc nào tôi cũng thấy tôi đã già, và lúc nào tôi cũng thấy tôi còn trẻ*, thì tôi có kết luận rằng lúc nào ông anh nhà thơ lãng mạn của chúng ta cũng ở vào Hồi yêu. Yêu em, yêu người, yêu đời, yêu đạo.

*

Lúc tôi đọc Thơ Ngắn Đỗ Nghê, tôi có ghi chú dưới mấy bài thơ tình mấy chữ: trời ơi tình! Đã định bụng viết về mảng *trời ơi* này của anh, nhưng rồi lại xớ rớ đâu đó, giờ tôi xin chép lại đoạn viết ngắn ấy.

...

Thời gian chỉ còn là một đường tơ mong manh cho nỗi nhớ lay động. Hãy xem chàng làm gì để nguôi? Phải hét lên cho cây già hốt trẻ, phải gióng vang chuông trần cho ta bà biết nhớ...

*Anh thương nhớ quá làm sao nói
Gọi tên em vang động gốc cây già...
... Nhớ ơi rung tiếng chuông trần
Em xa xôi biết có bản thân không?*
(Quê Nhà)

Phải là tiếng chuông nhớ rất duyên nợ với rung động bản thân yếu điệu kia, nên *Lá chín vàng / Lá rụng / Về cội / Em chín vàng / Chắc rụng / Về anh.* (Lá 1994). Thế thì *Thôi hết cơn cào / Thôi không quặn thắt / Chỉ còn âm ỉ / Chỉ còn triển miên* (Nỗi Nhớ). Và bình yên. Có phải đã ước nguyện với nhau như thế?

Có thể nói tuổi cho tình yêu này? Say mơ của tuổi hai mươi. Nồng nàn của tuổi ba mươi. Lãng thương sâu của tuổi bốn mươi. Và biến hóa nhiệm mầu của tuổi không tuổi...

*Đưa em đi lễ
Vầng trăng treo nghiêng
Em làm dấu thánh*

Anh làm dấu em.
(Đi Lễ 1997)

*

*Anh hôn đằng sau
Anh hôn đằng trước
Anh hôn phía dưới
Anh hôn phía trên
Chiếc áo của em
Món quà em tặng
Chiếc áo lạ lưng
Có mùi biển mặn
Có mùi dừa xiêm
Có mùi cát trắng
Có mùi quê hương...*

Paris 1997
(Món Quà)

Tình nghịch, mộc mạc, giản dị, đầm thắm, cảm động. Em và quê hương giờ đây hòa vào nhau. Nhớ em là nhớ quê hương. Nhớ quê hương là nhớ em. Trời ơi là tình!

Cái tuổi nào mà có thể thủ thi những câu có thể đưa nhau tới nơi không sinh không diệt như vậy:

*Cảm ơn em sợi bạc
Cảm ơn em sợi hung*

*Cảm ơn em năm tháng
Đã theo già cùng anh
(Theo Già)*

Nguyệt Mai ơi, hẳn em cũng như tôi, đã rung rưng khi đọc những câu thơ này, tôi cảm thấu được thời gian gắn bó đi theo màu tóc thủy chung của tình vợ chồng, của đạo vợ chồng. Chúng ta còn khóc huống chi là nhân vật Em kia, Mai nhi. Ai nói tuổi được của cái Đẹp?

*

Nguyệt Mai bảo, anh Ngọc đang ở sinh nhật 80. Tưởng tượng, một buổi sáng nắng rất đẹp hứa hẹn một dạo chơi Đường Sách, bỗng thấy anh mình ngồi trầm tư loay hoay giữa bộn bề sách vở thư từ tranh ảnh, ở mắt dường như có hạt thủy tinh, ngạc nhiên hỏi cứ vì sao, cái tùm tùm cố hữu bỗng nghiêm trang, “Vào tuổi tám mươi, anh nghĩ đã đến lúc “về thu xếp lại”, đã đến lúc “nhìn lại mình...” Hơ, tôi thấy mắc cười quá, đồng ý việc thu xếp lại kia, nhưng “nhìn lại mình” thì anh lúc nào mà chẳng, mà thường trực nhìn lại mình cơ chứ, phải không Nguyệt Mai. Đọc xem: ... *tôi biết quý thời gian hơn, quý phút giây hiện tại, ở đây và bây giờ hơn. Nhờ vậy mà không có thì giờ cho già nữa! Hiện tại với tôi thì không có già, không có trẻ, không có quá khứ vị lai...* (Một Chút Lan

Man) Nhìn ra vậy chẳng phải là pháp tu của Người Biết Sống Một Minh? Thanh thoi với ở đây và bây giờ, *chẳng phải là ta, chẳng phải của ta...*

... Mà bất ngờ vì tôi chợt “nhìn ra” tôi. “Nhìn ra” khác với thấy. Nhìn ra là “quán”. Quán Tự Tại Bồ-tát hành thâm Bát Nhã chiếu kiến ngũ uẩn giai không... Quán là thấy rõ (chiếu kiến). Tôi bây giờ không còn là tôi bây giờ. Tôi bây giờ là tứ đại, là ngũ uẩn. (Tôi Chợt Nhìn Ra Tôi)

*

Và trong buổi ngồi thu lại những ký ức thời gian và xếp lại những vương vữu đa đoan ấy, anh đã tâm sự:

... Càng có tuổi, hình như tôi càng nhận ra có cái gì đó ở ngoài ý chí mình, can thiệp vào mình tùy hứng khiến mình đôi lúc không khỏi chưng hửng, ngỡ ngàng, trầm nghĩ “duyên” chẳng? Nhưng duyên là gì không biết. “Nghệp” chẳng? Nhưng nghiệp là gì cũng không biết. Thôi thì, cứ để nó trôi chảy, tự nhiên, bởi nó có vẻ chẳng cần đến ta, chẳng phải là ta, chẳng phải của ta...

Nguyệt Mai có nhận thấy không từ cái thay đổi của tuổi mới lớn đến tuổi hơi già, già chút nữa, già thêm nữa đến..., anh Ngọc đều cảm nhận đó là những biến thái đầy phép lạ, diễn biến tuyệt vời, tôi gọi reo tuổi là vậy:

... Nó diễn biến tuyệt vời đến vậy, liên tục đổi thay đến vậy thì có gì đáng phàn nàn đâu, có gì mà không thể tìm tìm cười một mình đâu. Cho nên nếu tôi có gì khác tôi xưa thì chính ở chỗ tôi có phần... khoái cái sự già nua tăng tốc độ của mình, tôi hơi hộp dôi theo nó, tôi cảm thấy nó... hợp lý, nói chung là... cũng dễ thương quá đó chứ! (Tôi Chợt Nhìn Ra Tôi)

*

Và “người không già không trẻ” này kể kinh nghiệm hưởng thụ cái dễ thương đó:

Một là thiếu bạn. Nhìn qua nhìn lại, bạn cứ rơi rụng dần... – Hai là thiếu... ăn. Không phải vì không có điều kiện ăn mà người già thường thích những món ăn kỳ cục, và phải lắng nghe mệnh lệnh của bao tử... – Ba là thiếu vận động! (Những Cái Thiếu Ở Người Già)

Nghe thì thấy anh Đỗ Hồng Ngọc chả thiếu cái nào, các bạn trong Gánh Hát Rong mở email từ hồi nào hồi nao đến giờ có phải là anh thường xuyên giao du sơn thủy cùng bạn hữu không? Lúc thì với hồng nhan tri kỷ của cuộc đời, lúc thì bạn cố cựu cỡ nửa thế kỷ như Lữ Kiều rồi thì Khuất Đầu Lê Ký Thương Nguyễn Lệ Uyên Nguyễn Minh Lữ Quỳnh... chưa kể một hàng dài người ái mộ xếp hàng chờ một chữ ký trên trang sách thơm, chưa kể ở khắp nơi có biết

bao người đang cầm trên tay sách của anh, chưa kể Gánh Hát Rong còn có: Huyền Chiêu, Ngọc Vân, Kim Quy, Duyên, Thu Vàng, Nguyệt Mai, Thanh Lương, và Khánh Minh đây. Nói chung thì Người Trẻ Lạ Lùng Đỗ Hồng Ngọc kia lúc nào cũng có cái Bên Cạnh. Có khi thì em bé mò trai lợm ốc, có khi là người chủ quán cà phê, có khi thì cây bàng, tảng đá, có lúc là những thuyền thúng, còn không thì có nụ cười tìm tìm trên môi. Đâu có thiếu bạn. Còn ăn ư, cũng không thiếu nốt, vì ngồi với bạn là có cái gì đó để cùng nhau nhâm nhi, thậm chí ngồi quán ăn xong thì có ai đó bí mật trả tiền rồi. Mà đã đi lang thang hết núi tới rừng tới biển tới quê nhà thế thì sao thiếu vận động được, ôi chả trách người viết Biết Ở Minh. Và chắc giờ đây sau khi Về Thu Xếp Lại và hỏi Để Làm Gì thì “*Khi bạn hoàn tất việc sắp xếp lại căn nhà của mình, bạn sẽ thấy cuộc đời mình thay đổi một cách diệu kỳ.*” Tôi cảm thấy cái diệu kỳ nhất, là nhận ra mình cần chậm lại, để nghe trái tim lên tiếng, để cảm nhận những chuyển biến dù nhỏ nhất xung quanh mình, trong bản thân mình” (Tìm Tết). Chậm lại, nghe tiếng trái tim, cho ta năng lực để thấm thía được hết những đau khổ và hạnh phúc, mới tu học được bốn tâm vô lượng mà Phật dạy để đối xử với người với mình trong hiểu và thương, phải vậy chăng?

*

Ở Hồi yêu ấy người-ta lại nói thêm, *ngiên cứu cho thấy có vẻ như càng già người ta càng yêu nhiều hơn, yêu vội hơn và càng yêu thì càng sống khỏe sống vui hơn! Khi “chút nắng vàng giờ đây cũng vội” thì mới thấy còn có bao nhiêu thời gian để yêu thương và được yêu thương? Nguyệt Mai bảo anh Ngọc đang ở sinh nhật 80 đấy. Nhớ anh có bài thơ rất tình:*

*thì viết cho anh một lá thư tình
trên tờ pelure xanh
như thuở em mười lăm...
... thời gian qua nhanh
em nay lên bảy tám
cũng vừa mười lăm
anh vẫn đợi hoài lá thư màu xanh
đọc run thuở đó...*

(Biết Làm Gì Đây, 2020)

Khi đọc bài thơ trên của anh, tôi có trả lời, *em nghĩ ừ hay mình viết một lá thư tình cho ai (cho cố nhân hay cho thời gian) trong lúc đang shelter in place này bằng giấy pelure xanh chẳng? Có vậy mới quên được bầy quỷ Covid-19 đang hoành hành, và tuyệt thay tôi nhận được câu trả lời của anh, mà em chưa tới bảy mươi viết thư tình hơi quá sớm chẳng? Ừ, thì cứ như Đỗ Hồng Ngọc, như Quang Dũng, em mãi là hai mươi tuổi, ta mãi là mùa xanh xưa...*

*

Và, Nguyệt Mai ơi hãy nghe cùng tôi những tế bào sinh sôi khi đọc: *Cái tuổi đẹp nhất của đời người theo tôi có lẽ ở vào lứa 65-75. Đó là lứa tuổi tuyệt vời nhất, sôi nổi nhất, hào hứng nhất... Tuổi vừa đủ chín tới...* (Lời Ngỏ – Về Thu Xếp Lại). Như vậy thì tất cả trong Gánh Hát Rong mình đang là *tuổi chín tới* đấy, nghe cực lãng mạn phải không các bạn *trẻ lạ lòng* của tôi? Ơi Huyền Chiêu Ngọc Vân Kim Quy, Ơi Duyên Thanh Lương Thu Vàng ơi...

Santa Ana, Jul 24, 2020

ntkm

Con đường dài qua những bài thơ ngắn của Đỗ Nghê

Nguyễn Thị Khánh Minh

Trong những điện thư gửi cho bạn hữu anh em, Nhà Thơ Đỗ Nghê (Đỗ Hồng Ngọc) thường cho đọc những bài thơ ngắn mà anh thường gọi là “thơ trời ơi.” Trời ơi là chuyện không đâu. Trời ơi là tiếng kêu ngạc nhiên. Trời ơi để diễn tả sau đó một vui mừng, một âu yếm. Trời ơi là tiếng than trong cơn bi sầu. Trời ơi đôi khi lại là bótay.com. Mà vì sao lại thốt lên như thế? Vì cảnh đời tang thương ngẫu lục. Vì sáng trưa chiều tối vút qua thoát cái tất cả đều biến dịch trong từng khoảnh khắc. Trời ơi, Mới Hôm Qua Thôi...

Đến và đi là chuyện thường, biết những thay đổi kia là đương nhiên, thế nên, như hành giả đi ngao du trong đất trời thường thức phút giây đang đến rồi đi không vướng bận, sáng khoái đón nhận tất cả như chuyện trời ơi mà nhảnh nhe chia sẻ với bạn đồng hành.

Đó là một thái độ sống nhẹ nhàng với cuộc phù du. Cho nên những bài thơ ngắn này là những trân trọng bật sáng ngay phút giây lúc đang là. Như Thiền sư Chadgud nói, “Thế xác, lời nói, ý nghĩ của chúng ta biến dịch nhanh như thời gian mũi kim xuyên qua cánh hoa hồng.” Trong tích tắc ấy, Nhà Thơ đã cảm nhận cái trùng phùng của nghìn năm và phút giây, xẹt qua cảm xúc tức thì, lóe lên trong từng nhích kim xuyên qua thời gian lá mỏng.

*

Tôi cảm nhận như thế vì tính nhanh và chậm cùng cư ngụ trong mỗi bài thơ của Đỗ Nghê (ĐN). Cảm xúc như một đường tơ nối nghìn dặm không gian, thời gian vào lúc con chữ tượng nên lời thơ.

*Giữa đêm
Thức giấc
Giữa ngày...*

Boston, 1993
(Trái Đất, tr. 7)

Tôi thấy cả một nỗi trần trở trên ba dấu chấm kia... Lăn về phía đêm hay ngày... lăn qua trở lại bỗng thấy phương em mặt trời đang chiếu sáng, trời ơi quê nhà! Thử hỏi nỗi nhớ xuyên qua đêm và ngày để thấy đây và kia gần quá trong một thức giấc.

*

Tiếng quạ vừa nhẩn chiều thu, phản xạ là giật mình bật ra ánh chớp nỗi xa nhà, kêu, nhớ quá, kêu nhanh như vừa thả dây cung. Cái rơi xuống của mũi tên nhớ là một nỗi im lặng dài. Mà âm ba cảm xúc ngân ngân... Tôi không nhớ một nhà phê bình văn học đã nói, đó là “tính Trì Cửu và Trực Tốc ở một bài thơ,” tôi rất thích ý lời này, và thấy thật đúng trong không khí thơ ngắn Đỗ Nghê.

*Chiều thu
Nghe tiếng quạ*

*Giật mình
Nỗi xa nhà*

*Nhớ sao
Mà nhớ*

Quá!

Boston 1993
(Thu, tr. 74)

*

Khởi đi từ cánh hoa vàng phố thị, người chỉ thấy nhà cao, đi khơi khơi qua những con đường rồi lọt vào cơn gió bắc nhà quê, *vỡ trái tim xanh nổi nhớ nhà*, thử hỏi thời gian giữa cánh hoa vàng và cơn gió bắc?

*Đi giữa Sài Gòn
Phố nhà cao ngất
Hoa nở rực vàng
Mà không thấy Tết*

*Một sáng về quê
Chợt nghe gió bắc
Ở hay xuân về
Vỡ òa ngực biếc!*

(Gió Bắc, tr. 67)

*

Trong một tức thì nhìn thôi, mà mùa đang ở đang qua, mà xong bao đời lá, nhờ biết lẽ thay đổi mà người sống rất trọn vẹn từng chớp mi, vậy không phải sao, người sống được miên viễn trong khoảnh khắc?

*Còn cây
trơ lại với cành
Với linh hồn lá
ngập ngừng trút qua...*

*Boston, 1993
(Đông Boston, tr. 72)*

*

Cũng vậy ở bài thơ sau, tính nhanh chậm xô thời gian chập chùng trên cảm xúc chợt đến, ai ngàn năm xa kia bỗng trở thành một làn thơm tho. Trong cột gỗ vô tri bỗng nghe hồn Đường Thi ngân nga trên nét khắc nghìn xưa. Chắc là phút giây thình lạng lắm nên đôi bên có sức thần thông giao cảm nhau?

*Dưới những tàng cây
Con đường quanh co
Khúc khuỷu*

*Ai đã qua đây
Ngàn năm cũ
Mà hơi thở còn thơm tho vậy*

*Ta sờ tay vào cột gỗ
Nghe thì thầm
Đẽo gọt
Nét Đường thi.*

1995
(Văn Miếu, tr. 77)

*

Thời gian ở đây quả là một con đường bất tận của không điểm bắt đầu không nơi kết thúc, mang mang tự hỏi quê nhà ấy là đâu, là nơi chôn nhau cắt rốn hay là nơi mà sinh tử chạm nhau để kết thúc và

bắt đầu. Cũng như một vòng biến hóa của hạt nước
kia,

*Lâu không về thăm quê
Những người xưa biệt
Lũ trẻ lớn lên
Ngơ ngác
“ Ừ, chú là ai?
Làm sao chú biết... ?”
(Về Thăm Quê, tr. 52)*

*

*Nước từ đâu đến
Nước trôi về đâu
Từ con suối nhỏ
Từ dòng sông sâu
Từ khe núi lở
Từ dưới nhịp cầu
Từ cơn thác lũ
Từ giọt mưa rơi

Nước đến từ đâu
Nước trôi về đâu
Từ cơn gió thoảng
Từ làn mây trôi
Từ hơi biển mặn
Từ phía mặt trời*

*Nước vẫn muôn đời
Không đi chẳng đến
Ai người nữ hỏi
Nước đến từ đâu
Ai người nữ hỏi
Nước trôi về đâu...*

Paris, 1997
(Nước, tr. 9)

*Ta bay vù vù trong không gian
Mà cứ tưởng nằm im
Trên gối*

*Mỗi ngày ta rơi rụng
Mỗi ngày ta phục sinh
Mà cứ tưởng không hề thay đổi...*

(Vô Thường, tr. 49)

Có rơi rụng mới có đâm chồi, có ngày qua đi mới có ngày nay, như hạt nước kia, dòng sông kia luôn chảy và biến hóa phát sinh ra cái khác, có phải người thơ đã nhận biết và chấp nhận nhẹ nhàng những đổi thay, sinh hoại diệt, nên có được an nhiên tự tại, không còn dính ninh vào ý nghĩ lẫn sự vật?

*Sông ơi cứ chảy
Cứ chảy về trời
Cứ về biển khơi
Cứ làm suối ngọt
Cứ làm thác cao
Cứ đổ ầm ào
Cứ làm gió nổi
Cứ làm mây trôi...*

*Sông ơi cứ chảy
Chảy khắp châu thân
Chảy tràn ra mắt
Chảy vùi bên tai*

----- oOo -----

<https://www.youtube.com/watch?v=J9DxqGdpkHo>

Nước (Kể chuyện trăng tàn)

Thơ Đỗ Hồng Ngọc,

Nhạc Khúc Dương (Đặng Ngọc Phú Hòa)

Hát bởi Camille Huyền

----- oOo -----

*Dòng sông không tắt
Dòng sông chảy hoài...*

(Giỗ một dòng sông, tr. 28)

Có chút man mác nguyện cầu trong tình ý bài thơ này ở những “cứ, hoài...”

*

Ở Hội An Sớm, thấy rõ sự thay đổi nối tiếp nhau theo thời gian trong một vài bước, bước vừa chạm xuống bước cất lên, trăng đã tàn, Hội An, Ta và Gà cùng giật mình vì tiếng chối sớm, ba câu đầu đều động, nhưng tiếng “gà gáy vàng trong sương” lại u tĩnh vậy...

*Hội An còn ngái ngủ
Mái chùa ôm vầng trăng
Giật mình nghe tiếng chối
Gà gáy vàng trong sương*

(Hội An Sớm, tr. 38)

Đâu có gì thường còn, sự vật cùng ý nghĩ ta cứ quay như kính vạn hoa, vậy nên nhắn bạn đồng hành hãy yêu thương nhau ngay lúc này, tại đây, cái sắc màu vừa hiện,

*

*Giả sử sóng thần ập vào Nha Trang
Âp vào Mũi Né
Anh chỉ kịp quăng em lên một chiếc thuyền thúng
Vút qua những ngọn dừa
Những đôi cát trắng*

*Em nhớ mang theo đôi quả trứng
Vài năm cơm
Vài hạt giống
Đừng quên mấy trái ớt xanh...*

*Biết đâu mai này
Ta làm An Tiêm
Trở về làng cũ
Nơi này ta sẽ gọi là Nha Trang
Nơi kia gọi là Mũi Né...*

*Cho nên
Sao chẳng sớm mà thương nhau hơn?...*

2011
(Giả Sử, tr. 21)

*

Trong tập những bài thơ ngắn này, tôi xúc động nhất là bài về Mẹ và những bài về đứa con gái yếu mệnh La Ngà, đọc lên là thấy tim mình phản xạ để đập đồng hành với cảm xúc của người thơ,

*Con cài bông hoa trắng
Dành cho mẹ đóa hồng
Mẹ nhớ gài lên ngực
Ngoại chờ bên kia sông...*

2012
(Bông Hồng Cho Mẹ, tr.12)

Đâu còn khái niệm sinh tử mất còn, rờ rở từng bước hiện thực trong phút giây giao cảm nhất của con và Mẹ, lạ thay phút chia ly lại hoan hỷ đến thế...

*

*Mỗi năm
Mỗi người
Thêm một tuổi
Chỉ mình con
Mãi mãi
Tuổi đôi mươi...*

1990
(La Ngà 3, tr. 26)

*Ba dạy con
Mỗi ngày
Một chút
Không bài học nào*

*Như ba đã học
Từ con*

Nỗi mất!

1990
(La Ngà 5, tr. 27)

Thử đặt mình vào khoảng thời gian con mãi mãi đôi mươi và cha mỗi ngày một thêm tuổi, thì mới thấm thía cảm động *nỗi mất* con để lại cho cha, và từ đây cha lại học thêm được cách vượt qua phiền não.

*

Từ đó mà tôi hiểu nghĩa lý bài thơ: *Đừng nói điều hạnh phúc / Chẳng ai tin đâu / Hãy nhắc điều bất hạnh / Ai nấy đều vui...* (Niềm Tin, tr .54)). Nhắc có nghĩa là chia sẻ, là thương và hiểu, nhắc để cùng nhau tìm cách vượt qua nỗi đau, và vui vì hiểu ra lẽ vô thường.

Việc cùng-tìm cách vượt qua mọi phiền não nghiệp chướng là nguyện của người đang tu tập?

*Tham chẳng còn
Sân cũng hết
Si đã tuyệt*

*Niết Bàn
Tịch diệt
Để làm chi?*

(Ngộ, tr. 51)

Khi đoạn diệt được Tham Sân Si thì người hẳn sẽ đạt được thân tâm thanh tịnh. Nhưng người tu kia lại tự hỏi Để làm chi, hưởng một mình sao? Khi tôi hỏi, Nhà Thơ bảo, “Niết Bàn này chỉ là ‘hóa thành’ như trong kinh Pháp Hoa nói, còn phải tiến thêm: Phát tâm Bồ Đề để tiếp tục hành Bồ Tát đạo với lòng Từ Bi và Trí Huệ, không chỉ Tự Lợi mà còn Lợi Tha”. (A.Tôi thấy thích thú khi đã viết từ bài Niềm Tin trên, tôi vô tình chạm khế vào Tự Lợi Lợi Tha này).

Trong một bài giảng của Thầy Thích Quảng Lục chùa Hội Phước cũng nói, “Có nhiều hành giả đắm chìm trong cảnh giới an lạc tịch tĩnh mà quên mất chí nguyện chia sẻ cho người khác nên đạo hạnh của họ cũng dừng lại ở mức tương đối, vì chỉ có tâm mở rộng đến tha nhân thì trí tuệ mới trải rộng khắp...” Ra *Để làm chi* là một nhắc nhở về một chặng đường tiếp nối của đạo hạnh.

Con đường rất dài... và phải chăng phải tu tập hằng ngày để mình được vững vàng và theo khả năng đó mà chia sẻ nhắc nhở người khác? Như người thơ đã và đang theo đuổi hằng ngày qua những bài thơ bài viết của mình?

*

Thiền. Tôi rất thích một thiền đường có lần tôi đến đứng nhìn vào qua ô cửa sổ. Ở đó, thời gian không gian và ý tưởng gặp nhau ở nhịp nhàng hơi thở. Cái không khí lắng trong ấy như tỏa ra bao phủ và thấm vào người tôi. Tôi thích một góc nhỏ trong nhà nơi tôi tập thiền để chữa bệnh, người bạn bảo, cứ tập trung vào hơi thở, nhưng, bao nhiêu thứ trong đầu cứ lảng xãng, tôi thăm nguyện, bước đầu rồi sẽ vượt qua, vượt thêm để đạt được chánh niệm tự thân, vượt nữa... “Hãy nhắm mắt lại, và nghĩ đến niệm lành cho chính bạn, nếu bạn không thể cảm thấy một khát vọng chân thực cho hạnh phúc riêng của bạn- sẽ không có cách nào bạn có thể chân thực ước muốn cho kẻ khác có hạnh phúc.” (Đại Sư Thanissaro Bhikkhu)

*Thả lỏng toàn thân
Như treo móc áo
Ngồi xếp bằng tròn
Vai ngang lưng số
Dõi theo hơi thở
Như mượn từ xa
Khi vào khi ra
Khi sâu khi cạn
Chú tâm quāng lặng
Pranasati
Hơi thở xếp xi*

Thân tâm an tịnh
Không còn ý tưởng
Chẳng có thời gian
Hạt bụi lang thang
Đính vào hơi thở
Duyên sinh vô ngã
Ngũ uẩn giai không
Từ đó thông dong
Thông tay vào chợ...

(Về Thiên Tập, tr. 96)

Lại nghe nói, tu ở chợ mới thật là công đức viên mãn, vì tới đây hành giả đã thực sự “tâm bỏ để kiên cố” thông tay vào chợ để Lợi Tha...

ntkm
Santa Ana
11.2017

“Ngoại chờ
bên kia sông”

Nguyễn Thị Khánh Minh
tặng Nhà thơ Đỗ Hồng Ngọc

Lại đến mùa Vu Lan. Những đóa hồng đỏ hạnh phúc bung nở vành môi vẽ một vòng sum vầy thỏ thẻ Mẹ Ơi. Những đóa hồng trắng ngân đọng nước mắt lung linh đôi bờ xa vắng âm vang tiếng gọi Mẹ Ơi. Trong niềm, vừa hân hoan vừa cảm động, tôi nhớ đến bài thơ về Mẹ mà khi đọc nhịp tim tôi như bị nghẹn,

Con cài bông hoa trắng
Dành cho mẹ đóa hồng
Mẹ nhớ gài lên ngực
Ngoại chờ bên kia sông

(Bông Hồng Cho Mẹ, Đỗ Hồng Ngọc)

Thử xem. Đọc. Nghe. Rồi hít vào một hơi thở sâu, im vắng, thì mình như nghe được tiếng nước mắt đang vỡ ra ... Vỡ bung như ngọn sóng xanh lấp lánh biển pha lê. Vỡ tung như ngọn pháo hoa rơi vô vàn sợi ánh sáng trong đêm. Những cái vỡ, không tan mà thăng hoa, phải chăng đó là tận cùng của Đẹp? Như hạt nước mắt này, nó bung bung. Ánh lên bóng của Ngoại đang đứng bên kia sông, bên kia là bên của miền viễn không còn sinh tử? Và Mẹ, Mẹ đang từ cõi chết đi vào cõi sống ấy để lọt vào vòng ôm ấm áp của Ngoại. Mẹ đi từ nụ hồng đỏ nở duyên trùng phùng Ngoại. Ý thơ mâu nhiệm làm sao.

Tôi thấy không nói nên lời được để tả cho chính xác cảm giác của mình về sự mênh mang “ý tại ngôn ngoại” trong sâu thẳm bài thơ này. Về cái rất không nghĩa của Mất Còn. Đến với tôi là ý niệm con đường sinh tử đang xóa đi dưới cảm xúc của đứa con, -là Đỗ Hồng Ngọc đây-, người chiêm nghiệm sống chết thật là như không, đóa hồng trắng người đang đeo là một thực tại, đóa hồng đỏ đang rưng rưng trên áo Mẹ kia, là áo nghĩa của thực. Tất cả đều ở thì đang, không còn hôm qua ngày mai phút tàn giây tới. Sinh mệnh không khởi đi và chấm hết bằng hai đầu tiếng khóc nữa. Là Đây. Là Đang. Một thực tại sống động xóa hết biên giới không gian và thời gian. Hình dung Mẹ, trong hơi thở hắt ra bỗng trong suốt nhẹ nhàng

đứng lên, trong ngày hội tung bùng của Tình Mẫu Tử, cúi nhìn bàn tay đứa con run run cài lên ngực áo mình một đóa hồng đỏ, và Mẹ phát phới đi trong nôn nao cho kịp giờ hẹn với Ngoại. Ôi ta mất mẹ và ôi Mẹ vừa có Ngoại. Vô biên lâng lâng nỗi Còn Mất... Huyền ảo vô cùng khiến những dây tơ vi tế nhất trong cảm xúc ta bị đánh động.

Ngoại Chờ Bên Kia Sông, tôi viết hoa vì mỗi mỗi chữ của câu thơ này là khởi đề dẫn đến chiêm nghiệm ảo hóa về sinh tử. Và toàn bài thơ là tấm tình trong vắt ban sơ của người con, rất nhỏ, mà cũng đã rất già. Bởi rất nhỏ thì mới yêu thương Mẹ được hồn nhiên như thế. Và phải chăng, rất già mới có thể biến yêu thương ngây thơ thành một tình yêu vượt qua được đau đớn của chia lìa sinh tử, như thế.

Cảm ơn Nhà thơ Đỗ Hồng Ngọc, cho tôi biết thêm một nhịp đập thương yêu nữa của Hiếu Tử, cho tôi từ bây giờ đã có thể chấp nhận một cách nhẹ nhàng khi nghĩ đến một lúc nào đó phải xa Mẹ. Không phải là một cái xa hẳn rồi, mất hẳn rồi như tôi vẫn thường nghĩ nữa. Trong hạt nước mắt rơi lại thấp thoáng nụ cười, nhìn Mẹ của ta lại cài hoa hồng đỏ về bên Ngoại. Ôi! Cái không nói của Ngoại Chờ Bên Kia Sông đã lấp đầy cảm xúc và ý nghĩ của tôi đến thế!

Và lúc này đây, còn được thấy mẹ ra vào thì hãy
thỏ thẻ bên vai mẹ rằng,

... mỗi ngày đi qua đang cài cho con một bông
hồng... (thơ Đỗ Trung Quân)

Trong hoan hỷ địa mầu tử, tôi đọc thâm cho
riêng mình, gửi đến các con tôi,

... tận cùng hạt lệ mẹ
là nước mắt con rơi
tận cùng tiếng cười mẹ
là nụ cười con vừa mở
và con ơi

tận cùng hư vô mẹ
sẽ một ánh nhìn theo con. trở lại (thơ NTKM)

Thưa có phải cũng có chút gặp gỡ giữa “sẽ một
ánh nhìn theo con. trở lại” và “Ngoại Chờ Bên Kia
Sông”?

Ntkm

----- oOo -----

<https://www.youtube.com/watch?v=CBk4jUw1IKs>

Bông Hồng Cho Mẹ

Thơ Đỗ Hồng Ngọc

Nhạc Võ Tá Hân

Hát bởi Thu Vàng

----- oOo -----

Lagi, ngày con về

Nguyễn Thị Khánh Minh

*(Cảm xúc tấm ảnh Nhà Mẹ của anh Đỗ
Hồng Ngọc 18/01/2017)*

Lagi ngày con về

Có mùa xuân theo con về trước ngõ
Gọi Mẹ ơi. Hàng giấy đỏ xôn xao
Then cổng gỗ từ lâu rồi chưa mở
Trời Lagi mừng vội một câu chào

Có thời gian theo con về tung cửa
Hiên nhà xưa kỷ niệm mọc xanh um
Cội xoài vắng. Mầm cây khô nói mới:
Ai về kia. Lấn bóng mẹ mùa xuân...

Vâng thưa Mẹ. Con về cùng tuổi nhỏ
Lòng ấu thơ khua giấc nắng chiêm bao
Hương xoài non khan giọng nhớ cồn cào
Gầy dáng Mẹ. Bên thêm hong tóc gió

Con ngồi đây. Một vuông sân lặng lẽ
Ôi nón quen. Mẹ cài đó. Thiu thiu
Nón mồ côi lâu rồi hương tóc Mẹ
Con mồ côi. Đường viễn xứ liêu xiêu

Nghe rất khẽ. Nghe như mơ. Tiếng chổi
Xào theo chân. Bóng mẹ mỏng như mây
Vườn thức giấc. Hồn tinh sương mẹ gọi
Con bướm bay về. Lá trở trên cây

Vâng thưa Mẹ. Bếp nhà vừa coi lửa
Cơm chiều ngon thơm lúa vụ mùa tươi
Mai mẹ về. Về với Ngoại xa xôi
Chiếc nón lá Mẹ cứ cài trên cửa

Là cột mốc nhắc con. Đường xa ngái
Đất Lagi cát mặn biển theo chân
Mai con đi. Khép cổng nhẹ như thăm
Hàng giấy đỏ lại một mình. Ở lại...

ntkm

Đỗ Hồng Ngọc,
lang thang
nghìn dặm trái tim

Nguyễn Thị Khánh Minh

Trong Lời Ngỏ sách Nghĩ Từ Trái Tim, Bác sĩ Đỗ Hồng Ngọc (Nhà thơ Đỗ Nghê) có nói, *tôi viết bằng cảm xúc, bằng sự thể nghiệm đời sống chứ không phải bằng suy luận lý trí.* Theo tôi, không chỉ với cuốn Nghĩ Từ Trái Tim, mà tất cả tác phẩm của ông từ thơ, văn, bàn về kinh sách, hay những đề tài có vẻ chuyên khoa (tôi nói có vẻ vì ngay trong những đề tài ấy, ông viết không đơn thuần là khô khan của khoa học, mà đầy tính văn chương), đều được chữ ông chuyên chở những cảm xúc thực từ trái tim.

Tôi hình dung một chiếc xe -chữ- lọc cọc trên con đường đất nâu quê nhà thơm ngấu mùi bùn cỏ nắng trưa, chở đầy hoa đồng nội -cảm xúc-, trên con đường đi cứ tỏa hương tỏa hương... Đấy, nghìn dặm lang thang của một chàng lãng tử rất đỗi nghệ sĩ, mộng mơ... Và Con Đường mà chàng miệt mài đi, nghe ngóng, kiếm tìm ấy là Trái Tim. Nơi khởi đầu và chung cuộc để con người nhìn ra nhau nhân ái yêu thương. Những điều chàng chắt chiu được trên con đường ấy lại làm quà tặng cho chúng ta -những tác phẩm-. Người nghĩ và sống được như ý nghĩ mình đây thiện tâm như thế, thật là không dễ. Và không nhiều. Nên chính ông, cũng là một tặng phẩm cho cuộc đời này.

Cũng khởi đi từ nhiệm mầu ấy cộng thêm những trải nghiệm cảnh ngộ trong cuộc đời mà ông đã được người đọc, người nghe, tin cậy. Nếu đọc ông một cách tuần tự rất dễ nhận ra được những tình cảm, kinh nghiệm ấy được nuôi dưỡng, lớn lên, giàu thêm theo thời gian. Giàu thêm chứ không già đi -Cảm Xúc-. Điều lạ ở ĐHN đấy. Kinh nghiệm càng nhiều, càng nghịch cảnh thì cảm xúc càng trẻ trung, cái nhìn về cuộc sống càng giản dị, tình dành cho tha nhân càng thông hiểu bao dung. Phải chăng là một đền đáp của Cảm Xúc cho người biết lắng nghe nó?

Đó là điều tôi cảm nhận về phong cách cùng văn chương của Đỗ Hồng Ngọc.

*

Tôi cũng có được duyên may để quen và được xem ông như một người anh. Có một ngẫu nhiên, tôi là người thích những ngẫu nhiên đem lại cho mình may mắn bất ngờ, hồi tháng 4. 2014, tôi qua một cuộc mổ cột sống, vào ngày phải tập đi thì tôi đã không thể bước được, nằm trên giường sợ và khóc, rồi vào mạng tìm nghe đây đó thì tình cờ tôi nghe được buổi nói chuyện của Bác Sĩ ĐHN trên Hoa Mặt Trời, nói về niềm hạnh phúc khi ông bước đi những bước đầu tiên sau cuộc mổ sinh tử, nghe xong tôi thấy mình bình tĩnh hơn, và sáng hôm sau tôi tập đi được 2 phút, trong niềm vui, càng thấy thấm thía những điều ông nói, hạnh phúc hóa ra là những điều rất giản dị, sáng mở mắt tai nghe được tiếng chim hót, biết được nổi tuyệt vời của thiên nhiên muôn loài. Bước được bằng hai chân, cảm được hạnh phúc của một thân thể lành lặn. Phone reo nghe tiếng bạn hỏi thăm, nghe được nổi ấm áp sẻ chia, từ đó thấu được nỗi đau của những mất mát quanh ta... Vậy đó, từ cảm ngộ của người vừa nhảy qua bờ tử kia đã khiến tôi biết tận hưởng, trước hết, là hơi thở của mình. Cái kho báu đang-là ấy chẳng bao giờ vơi. Càng lấy nó cứ càng đầy. Đó là duyên tôi có được sau khi chỉ nghe một buổi ĐHN nói chuyện trên Hoa Mặt Trời. Tôi biết đóa hướng dương ấy luôn cười và chỉ cho anh em, kia mặt trời đang mọc, xin hãy nở...

*

Đúng như nhà thơ Duyên nói trong một e-mail cho anh em, *Đỗ Hồng Ngọc ảnh hưởng tới mọi tầng lớp và mọi lứa tuổi*, khi họ tìm đến thơ văn ông để tùy hoàn cảnh mà rút ra được những cần thiết cho mình. Chính vì có trải nghiệm và tu tập chiến thắng nghịch cảnh, bệnh tật, ông mới có được phong thái giản dị và nói lời trầm tĩnh khiến văn chương ông có sức hút lạ kỳ. Ông hóa giải những điều buồn khổ bằng sự hóm hỉnh duyên dáng khiến nó trở nên nhẹ tênh. Rất rất nhiều người đã viết về ông, đều cảm nhận như thế, và người đọc ông cũng không phủ nhận được sức quyến rũ, thuyết phục từ những áng văn uyên áo mà dung dị ấy.

Tôi chỉ muốn góp thêm chút cảm xúc của mình khi nghe nhịp đập lang thang của một thời tuổi trẻ phấp phồng cùng chiến cuộc. Thời mà tôi gọi các anh là những chàng lãng tử, của Bi Thương và Mơ Mộng. Mỗi người một cách thế để sống và tồn tại trong quãng thời gian khắc nghiệt ấy. Với ĐHN ngày ấy, là Thơ.

Một tập thơ in cách nay gần nửa thế kỷ (1967) có tên *Tình Người*, với bút hiệu Đỗ Nghê, ông nói về một ước mơ,

*Súng giòn
Ánh sáng lóe lên
Đạn đạn trên nền trời
Thành hai chữ Việt Nam
Những kẻ tử thù nhìn rõ mặt nhau
Khóc vì mừng
Anh em
(Ước Mơ)*

Định mệnh một cuộc chiến... Đã biết bao gia đình, trong một nhà anh cầm súng vì bên này, em ra chiến trường cho bên kia. Hai phía ngỡ ngàng khi súng đạn lóe sáng nhìn ra nhau anh em... Người thơ ước sao cho đường đi của súng đạn thành hai chữ Việt Nam, để thức tỉnh nhau còn khóc được vì mừng... Và dường như có một đau lòng, nỗi chia cắt đất nước, nỗi phân ly ý thức hệ,

*Khi ta đưa các con 50 người xuống biển
Và vợ ta đưa 50 đứa lên rừng
Lòng ta đã rất đôi bán khoán
Có một điều gì khiến ta linh cảm...
...
Các con sẽ không bao giờ quên
Đã cùng sinh ra trong một bọc
Một trăm trứng
Một trăm con
Các con sẽ không bao giờ quên...*

...

Hãy tha thứ cho nhau- tha thứ hết

Rồi nắm tay cùng gầy dựng lại quê hương...

(Tâm Sự Lạc Long Quân)

*

Bạn ơi, lời ước nguyện này trải qua mấy mươi năm vẫn tươi rói hiện thực tình cảnh quê hương chúng ta. Mảnh sao băng kia đã thành bụi hư vô rồi mà chưa thành tựu được một ước mơ tưởng là rất dễ dàng đối với những đứa con sinh cùng một bọc Việt Nam này! Trái tim người thơ ấy đã thổn thức gần nửa thế kỷ, và vẫn còn theo thời gian,

... Lịch sử sẽ ghi bằng những lời nói dối

Mặc kệ – chúng mình thương nhau

...

Cho anh, tôi dám nhìn vào mắt nhau

Không một ai cúi mặt

Nếu anh vẫn một mực chối từ

Và nhất định đòi cho tổ quốc

một chiếc áo màu -dù xanh dù đỏ-

Hay khoác một định nghĩa -dù trắng dù đen-

Tôi đành nhặt một cọng cỏ rất xưa về làm tổ

Rồi khóc trên đó

Loài chim bỏ đi

(Tổ Quốc)

Nhân bản làm sao và thương cảm làm sao nỗi bé mọn trước tình yêu được gói vào tựa đề là Tổ Quốc. Thân phận khốn khổ nên lớn mãi mộng mơ, ước nguyện. Nên mới có Tình Người. Tác phẩm này theo tôi là một dẫn thân của tác giả vào thời cuộc, biểu lộ một thái độ, nhân danh Con Người. Trong đó tôi thích nhất bài này,

Tôi cho mấy người mượn

Con đường độc nhất về quê nội

Để thử những quả mìn mới

Tôi cho mấy người mượn

Những nhà hàng phố xá đông đúc

Để thử lựu đạn, plastic,

Tôi cho mấy người mượn

Cửa nhà vườn tược ruộng nương

Để thử sức tàn phá của bom

Tôi cho mấy người mượn

Tuổi trẻ căng đầy nhựa sống

Làm bia thử vũ khí cá nhân

Tôi cho mấy người mượn

Ông già bà lão con nít thiếu niên

Để thử các chính sách chặn dân cai trị

Tôi cho mấy người mượn

Khối óc linh hồn

Để thử thuốc nhuộm đen nhuộm đỏ

Tôi cho mấy người mượn hết rồi đó
Xin dành lại cho tôi
Những nỗi căm hờn
Và tấm lòng độ lượng rất đông phương
(Cho Mượn)

Tôi trích trọn bài này để thấy được tất tậ vốn liếng của người đã cần rắng cho mượn. Rộng lòng hay cam chịu hàm nỗi bất lực? Hỏi tức trả lời. Trước những mất mát và bị phẫn đến nỗi, tự an ủi, thôi thì coi như cho mượn! Và lịch sử cho chúng ta thấy, không lạ gì thói quịt nợ của những tên phú hộ. Và chàng, và chúng ta chỉ còn, chí ít, nỗi căm hờn thường tình. Nhưng, diệu kỳ thay, lại không thường tình chút nào, một tấm lòng độ lượng rất đông phương! Đúng là Đỗ Hồng Ngọc mà ta thấy trong những tác phẩm sau này lấp lánh bóng một thiên giả. Khởi đi từ thời gian viết bài thơ này mới hiểu vì sao mỗi ngày ĐHN mỗi cống hiến những tác phẩm đầy lòng nhân ái, vì người và thương người đến vậy. Và tôi đã nghĩ, cho đến ngày hôm nay thì chắc chắn trong ông không còn “nỗi căm hờn” nào nữa mà lỏng lẻo cái Đông Phương nhân bản kia. Mặc kệ tất cả, miễn là chúng mình thương nhau, ơi anh em ngọt bùi một bọc... Tôi muốn nói lại lời mà ông đã viết gần nửa thế kỷ trước, *Hãy tha thứ cho nhau- tha thứ hết / Rồi nắm tay cùng gầy dựng lại quê hương... ... Chợt nghe tiếng thì thăm sâu ý nghĩ / Bàn tay gầy làm dẫu quê hương / ...*

Nhưng để kiếm một tha thứ, để quên đi, sao khó đến vậy? Hết nghiệt ngã này đến khác buộc vào cái quang gánh ồm o chữ S những oan cừu. Nên chàng và những ai kia, cứ mãi lang thang trên nghìn dặm trái tim để nhặt nhạnh những nhíp yêu thương...

*

Trong tập này còn có một bài thơ khác của ông, rất nổi tiếng, Thư Cho Bé Sơ Sinh, được trích dẫn và nói đến rất nhiều, mỗi người nói một chút, niềm hân thưởng của mình về nó, khiến bây giờ tôi nói một chữ nào thêm nữa thì cũng lọt vào một ý đã nói rồi, thế nên, chỉ biết nói, a, tôi cũng thích bài đó như bạn vậy. Tôi thích hình ảnh tiếng khóc của bé sơ sinh và cái cười của ông mẹ (xin lỗi bác sĩ) “*Vì từ nay em đã phải cô đơn. Em đã phải xa địa đàng lòng mẹ...*” Tôi thấy ở đây ẩn trong tình cảm thiêng liêng -qua những việc làm đón em bé ra đời- là nét nhìn dí dỏm về thân phận con người. Một tâm hồn mẫn cảm và lạc quan. Nhà phê bình văn học Huỳnh Như Phương khi viết về bài thơ này đã nói “*Thật kỳ lạ, ở tuổi 25, Đỗ Hồng Ngọc tự đặt cho mình một cột mốc thơ ca mà chính ông không dễ gì vượt qua. Ni sư Giải Nghiêm có lý khi cho rằng nhiều bài thơ và bài viết của Đỗ Hồng Ngọc về sau này dường như là một sự nối dài Thư Cho Bé Sơ Sinh*”** Tôi đây thì xin thưa với Nhà Thơ Lữ Kiều, ông nói về bạn ông, ĐHN là một người nghiêm túc, tôi muốn

thêm, một người mơ mộng nghiêm túc, một người yêu đời nghiêm túc. Một cây viết nghiêm túc giản dị. Thế cho nên, mỗi khi nói chuyện, email với ông hay nghe ông trên những diễn đàn, cái nghiêm túc ấy không làm nặng nề mà luôn đem đến những tiếng cười thoải mái ý nhị, những vui vẻ nhẹ nhàng.

*

Trên nghìn dặm trái tim ấy, tôi cũng sờ đến đau mênh mang, khi nghe bật lên những tiếng đập như từng tiếng đàn đang dồn dập bỗng dứt phụt. Đó là những bài thơ về La Ngà, đứa con gái yếu mệnh,

*Con đã lớn lúc nào mà ba má không hay
... Ba dạy con ca dao trước khi học chữ
Con làm thơ trước khi biết nói
... Ba má nhìn con lớn lên
Thấy mình nhỏ lại
... Con đã lớn lúc nào mà ba má không hay
Cứ tưởng con còn nhỏ xíu
Đến khi con mất đi rồi
Mới biết con đã lớn
(Con Đã Lớn)*

*Trước mộ con còn ướt
Ba nói với bè bạn ba rằng
Từ nay hãy yêu con mình cách khác
Đừng như ba*

*Giấu kín trong lòng
Bởi tình yêu có bao giờ cho đủ
Có đâu sợ du thừa ...*

(Tình Yêu)

*Ba viết trăm lần lý lịch
Cứ mỗi lần viết đến tên con
Ba lại ngẩn ngơ
Như một kẻ mất hồn
Biết trả lời sao
Câu hỏi
Hiện con đang làm gì?
Ở đâu?*

(La Ngà 2)

*Ba dạy con
Mỗi ngày
Một chút
Không bài học nào
Như ba đã học
Từ con:
Nỗi mất
(La Ngà 5)*

Hồi đó khi đọc xong những bài thơ này, tôi nhìn hai con mình như nhìn vào kho báu. Tôi biểu lộ một cách sôi nổi hơn tình yêu ấy, với chồng, với con, với gia đình bạn hữu quanh mình, như thế, họ hay chính

mình sẽ mất đi bất cứ lúc nào, trước khi kịp làm điều gì đó cho nhịp tim nhau biết được niềm thiết tha, trọn vẹn.

Dường như tôi đã nói được điều tôi muốn nói từ lâu, với Nhà Thơ Đỗ Nghê. Điều đó nếu nói gọn, là hai chữ Hàm Ôn, những cảm xúc tôi có được khi đọc văn thơ ông.

Và ngay lúc này, khi tuổi đang vào lúc đi xuống đời ngắm mặt trời hoàng hôn, qua những đón đau bệnh tật, tôi tập tành tu dưỡng, đến với Thiền Và Sức Khỏe, để học biết được Thiền định qua cách thở. Đến với Nghĩ Từ Trái Tim, xem thiền giả kia lắng nghe mình ra sao sau khi qua đường ranh sống chết, và trái tim đã mở con đường dẫn người đến Tâm Kinh Bát Nhã. *Ngẫm nghĩ rồi nghe ngóng. Nghiễn ngẫm rồi ngập ngừng.* Tôi hình dung được nỗi miệt mài tìm hiểu nghiêm túc này. Và đó là điều cần để đi vào hành trình gian nan ấy. Cái gian nan *tìm tìm một mình...* thiền hành mỗi phút mỗi giây. Cũng như những lúc say đọc Gươm Báu Trao Tay. Viết, luận về kinh với một văn phong như thế thật đã kéo được người đọc ngồi lại với mình để nghe như to nhỏ chuyện trò. Ông dùng hình ảnh trong Chinh Phụ Ngâm, *Chín tầng gươm báu trao tay / Nửa đêm truyền hịch định ngày xuất chinh...* ví von thanh gươm báu Kim Cương trao cho người thiện tâm để truyền bá đạo giải thoát chặt đứt

mọi khổ nạn kiếp người. Với những sách như thế đầu chỉ đọc một lần.

*

Có một ngẫu nhiên hết sức vui, vừa mới đây, vợ chồng em gái Khanh Minh & Wayne mời vợ chồng tôi một chuyến cruise nhân tôi vừa khỏi bệnh, em gái viết, chị nhớ đem quần áo đẹp, rục rờ để ăn tối. Tôi tần ngần trước tủ áo, rục rờ là thế nào đây. Chọn bộ cánh để đi dạo công viên, đi ra ngôi quán cà phê với bạn văn chương thì dễ, mình sao mặc vậy rất không suy nghĩ gì, nay nhỏ em bảo phải rục rờ, thiết tình... suốt buổi sáng không quyết định được gì, lúc nằm nghỉ, thường theo thói quen, khi nằm xuống giường tôi hay lấy không định một cái gì đó để đọc, tôi vớ tình cờ ra cuốn Những Người Trẻ Lạ Lùng, và lật ngẫu nhiên, trang 58, có những dòng này, ... Ở cái tuổi chín mười đó, người ta không chỉ biết quan tâm đến mình, mà quan tâm đến những xung quanh, đến tại sao, ai đó, ở đâu, lúc nào..., nghĩa là đến phần hồn kia, người ta biết tìm cái vượt trội hơn những phù phiếm tàn phai...

... Chính cái tuổi chông chênh đó của người phụ nữ, cái tuổi có những cột mốc thì thâm, tuổi chuyển mùa như lá trên cành, từ cái bông bột sôi nổi, sang cái nền nã dịu dàng, giản dị mà sang trọng...

Tôi bật cười la lên A! Ngẫu nhiên như thế, tôi đang thắc mắc, và có người anh ở cùng nhà, vừa kêu anh ơi, là đã nghe được cách đối phó. Vấn đề của tôi lúc ấy chẳng có gì là đao to búa lớn, chỉ là... và tôi đã biết cách chọn những bộ nào, phải rồi, chỉ có “nền nã” mới trụ được bên cạnh “rực rỡ”. Ông Đỗ Hồng Ngọc này! nói đủ khía cạnh trong cuộc sống mà ta phải chạm đến, ngoài thơ, kinh sách, y học, tâm tình chuyện đời, còn có cả, Thời Trang.

Có phải lang thang qua nghìn dặm Trái Tim mà chàng có được cái lịch duyệt đôn hậu đến thế?

ntkm

Santa Ana, Tháng 4. 2015

(bắt đầu viết lại sau khi mở tháng 4. 2014)

Cùng Sông

Nguyễn Thị Khánh Minh

Một buổi, đọc lại tập thơ Thơ Ngắn Đỗ Nghê, tập thơ mà có lần tôi đã viết, *con đường dài qua thơ ngắn Đỗ Nghê*, phải nói là dặm trường cái trùng trùng của nghìn năm và phút giây, cái hội ngộ giữa hạnh phúc và sầu buồn, khiến chạm đến mấy tầng cảm xúc người đọc, hôm đó, đọc bài Giỗ Một Dòng Sông (Nhạc sĩ Thuần Nhiên Nguyễn Đức Vinh đã phổ thành ca khúc: “Sông Ơi Cứ Chảy”)

...

Sông ơi cứ chảy

Chảy khắp châu thân

Chảy tràn ra mắt

Chảy vùi bên tai

Dòng sông không tắt

Dòng sông chảy hoài...

Tôi cảm xúc viết bài thơ tặng:

Cùng sông

(Kính tặng anh Đỗ Hồng Ngọc)

Lang thang... Một hôm gặp lại*
Dòng sông xanh ngõ đã mãi xa. Xa
Mắt nguồn trong suốt La Ngà*
Hạt thương ở lại. Chan hòa. Xưa sau

Nhé sông. Cùng hơi thở sâu
Nghe thình lạng hết những lao xao đời
Nhé sông. Minh thở ra chơi
Bước đi nhé với mặt trời đang đi

Một ngàn bước với sông đi
Một ngàn bước của sông về. Nơi đây
Tùm tím từng phút giây này...

9.2020

* tên một tác phẩm của Đỗ Hồng Ngọc

* La Ngà, là tên cô con gái đầu lòng mắt sớm của nhà thơ ĐHN

----- oOo -----

<https://www.youtube.com/watch?v=3nesP9tBG5M>

Sông Ơi Cứ Chảy...

Thơ Đỗ Hồng Ngọc
Nhạc Nguyễn Đức Vinh
Hát bởi Thu Vàng

----- oOo -----

Còn chút để dành

Nguyễn Thị Khánh Minh

Việc đầu tiên khi nhận được bản thảo Để Làm Gì là tôi in ra, với ý nghĩ, phải được cầm tập giấy ấy trên tay, nằm trên chiếc ghế mây ở ngoài hiên mà đọc, cùng với tiếng gió thổi lùa qua lối vườn hẹp lao xao giọng lá, cùng tiếng nắng đi khẽ qua thêm, cùng tiếng lòng mình im như đám mây dường không tan trong màu xám rất gần kia, phải, mấy hôm nay mưa nên trời như thấp xuống. Vậy mới đủ bộ để cung kính những con chữ trên trang giấy thắm. Khi có thơ, văn, trên trang giấy thì giấy kia bỗng sâu huyền, sống động lạ lùng. Nó như trời có mây, biển có sóng, suối có những hòn cuội lăn theo, sông có những con đò nhỏ lặng trôi, nó như đôi mắt nhìn mình thăm thẳm... nên chi mình thích lắm, đọc sách in giấy -hoài cổ-, anh Ngọc có nói và cười bình thản, để làm gì, không nhỉ.

Và như thế bên hiên mỗi sáng có người thiền với chữ, có cái gì đó *tự nhiên thành*, chả là dịch corona-virus khiến cầm chân mọi người ít dám đi đâu, giờ lại được làm con mọt sách gặm nhấm chữ thơm. Thế chẳng phải là *bất chiến* mà có được thú vui ngàn xưa trong những ngày đầy lo lắng dịch bệnh này đó sao!

*

Và đọc, và đọc, vừa đọc vừa dè sẻn như sợ hết, rồi cảm xúc đòi đoạn... Anh Đỗ Hồng Ngọc gọi là tạp bút là tùy bút gì cũng lọt với Để Làm Gì. Vì có những bài đầy chất thơ (thêm, đằm thiền vị) của tùy bút. Xen kẽ với mọi đề tài viết theo ngẫu hứng, rồi những bài cảm nhận về các tác giả, mà loại nào cũng đều được viết dưới lăng kính thơ mộng để chuyển tải những suy nghĩ uyên bác một cách rất thâm trầm nhẹ nhàng. Đó là điểm đặc biệt của bút pháp Đỗ Hồng Ngọc. Lôi cuốn người đọc bằng sự hiểu biết sâu rộng mà không giáo điều, giáo khoa, chỉ là ở đâu đó thì thâm to nhỏ..., như Emily Dickinson từng nói *"thi nhân chỉ thấp lên những ngọn đèn, còn chính họ thì bước ra ngoài."* (Sakya Như Bảo dịch)

*

Khi tôi đọc đến trang cuối cùng, ngồi yên lặng một mình ngoài hiên với trời đang đổ mưa, cơn mưa đầu mùa báo hiệu mùa xuân đến. Nhìn những bong

bóng nước vỡ tôi thấy mình quá thấm thía câu tìm tòi, để làm gì. Có phải khi người ta bình yên nói *để làm gì* là lúc người ta buông bỏ mọi mong cầu, là lúc người ta không còn đôn đáo với những mục tiêu mà mới đây thôi đã là điểm cho họ hăm hở bước đến? Và chợt lúc nào đó nhìn hạt lệ mình rơi trên những con chữ một buổi "về thu xếp lại" thì cười một mình, *Rồi lại cũng không thể không trầm ngâm ngẫm ngợi với "để làm gì", với "sáng, trưa, chiều, tối"...* (Lời Ngỏ, tr.2), có khóc có cười, có trầm ngâm ngẫm ngợi thì dường như biết để làm gì rồi, thưa anh.

*

Và có phải, khi hỏi, để làm gì, thì người biết sống đầy đủ từng phút giây, tiếp xúc trọn vẹn những kỳ diệu đang xảy ra chung quanh và trong mình, có phải vậy gọi là chánh niệm? Dường như là những năng lực của nuôi tiếc của chờ đợi đều dồn vào năng lực tỉnh thức sống với *ở đây và bây giờ* nên người đã cảm được triple cái mâu nhiệm phút hiện tiền? Đó là cảm nhận của tôi khi đọc những tình những cảnh, những nhận xét, những chiêm nghiệm, trong tập Để Làm Gì này. Tình thì chân thật, hóm hỉnh. Cảnh thì tâm và người quyến luyến nhau đến nao lòng. Chiêm nghiệm thì sâu lắng, bác học mà giản dị, và lạ thay giọng kể lại bình yên tự tại đến thế! *Nhiều khi phải qua cái tuổi nào đó, thấm đằm một chút cuộc đời, nghe được cái*

tiếng kêu ‘trần thế’ thì mới nhận ra sự thiết yếu của tự tại. (tr.6)

*

Khi đọc xong một bài nào tôi thường ghi chú ngay cảm nghĩ của mình, xin chép vào đây những ý nghĩ tản mạn đó, không phải là một bài viết mạch lạc về một tác phẩm, như thể tôi đang ngồi nghe người kể chuyện và tôi được nói ngay ý mình, vậy thôi, chẳng “để làm gì.”

Tôi đặc biệt thích những bài tả những cảnh nơi ông đã đi và đã sống, bạn ơi hãy đọc đi rồi có thấy như tôi, cái gắn bó nhân duyên của tình ấy và cảnh kia, cái “đối cảnh vô tâm” của người thật là ảo diệu, cảnh có làm tâm quyến luyến nhưng lại chẳng thể buộc tâm. Phải chăng đó mới thật là thiên?

Ở đoạn cuối của bài An Lạc, *Thử “chiết tự” từ Hán Việt thì ra An là ‘dưới mái nhà có người con gái’, còn Lạc là ‘ngôi nhà tràn đầy ánh sáng, có vườn cây xanh mát, có tiếng hát, tiếng đàn, tiếng dật cử, quay tơ...’*. Rồi cùng mà cười. “*Em lo gì trời gió/ em lo gì trời mưa... / em cứ yêu đời đi/ như lúc ta còn thơ/ rồi để anh làm thơ/ và để em dệt tơ...*” (Thoi tơ, thơ Nguyễn Bính, nhạc Đức Quỳnh) (tr.7)

Tác giả nổi ý nghĩa của An Lạc với những câu thơ khiến tôi vui quá thốt lên, hóa ra thi sĩ chân quê

Nguyễn Bính nhà mình đã vẽ một cảnh An Lạc theo câu chúc “Thân Tâm thường an lạc” như nhà Phật rồi, mà chắc chắn là Nguyễn Bính lúc viết câu thơ này chưa học Phật, đúng không?

*

Cái thú vị khi đọc Đỗ Hồng Ngọc là ở những chỗ kết nối rất thi vị này, như bài Nhớ Tiếng Thu Giữa Boston cũng thế, cùng ông nghe Thu.

Và tôi bỗng nghe. Vâng, lúc đầu tôi chỉ định dòm thôi nhưng tôi bỗng nghe, không phải là tiếng quạ kêu quang quác thảng thốt, cũng không phải tiếng chim cu gù rúc rúc quyến rũ mà là một thứ tiếng lạ, tôi chưa từng nghe bao giờ, tiếng thu.

... Mà cũng không phải để nghe tiếng, dù là tiếng lá rụng mà để nghe mùa. Cái tiếng mùa đi, mùa về, cái tiếng đời của mỗi chúng ta. Nó ở trong không gian dằng dặc, đùng đục thênh thang kia, và ở cả trong thời gian hun hút, héo hon rơi rụng nọ, một thứ “tiếng động nào gõ nhịp không hay” (Trịnh Công Sơn) đó chẳng. Tôi bước đi từng bước nhẹ dưới những vòm cây và nghe cho hết tiếng thu về.

Người nghe sống hết cái xao xác của lá vàng để rồi chợt ra, Lưu Trọng Lư! Mới tận tường: *Có phải cái tiếng thỏn thốc, cái tiếng rạo rục của ai kia đã một hôm thu làm cho chàng thi sĩ trẻ tuổi trở thành một con*

nai, lang thang dẫm ngập lá vàng, hăng bước đi mà chẳng biết về đâu, vì sao... (tr. 17, 18)

Đường tơ tiếng mùa đi bỗng nối kết hai tâm hồn đồng điệu, hẳn nơi rừng thu kia Chàng Nai Lưu Trọng đang đứng chờ để “high five” với chàng thơ họ Đỗ một buổi thiên thu nào đó... Có người đọc cảm mình như mình thế này thì, *chẳng là khoái ru, nhà thơ Lưu ơi?*

*

Ở bài Tôi Cũng Tin Vậy, *Đọc bản thảo Thử Bút của bạn, nhớ lời bạn dặn viết gấp mấy dòng mà dấm và sợ. Như ngọn lửa ngùn trong một gốc cây to, chỉ cần thổi vài hơi là đủ bùng cháy. Bụi nhùi đâu mà sãn sàng đến vậy? (tr.34)* Người Đọc và Văn như bụi nhùi và lửa, vậy mới đã đời tan nát tri âm! Đây là câu tôi viết dưới bài ngay sau khi đọc. Và không hiểu sao hình ảnh *chiếc lá bàng đỏ ở cuối hành lang của một phòng thí nghiệm*, làm tôi buồn bã vì nỗi hiu quạnh của phận người đến vậy, *mỉm cười mà ánh mắt vời vơi xa xăm*. Như một khung cảnh nào Đỗ Hồng Ngọc cũng nắm được cái đoạn trường mà lòi ra. Để Làm Gì.

*

Có điều này, đối với Đỗ Hồng Ngọc, Nghe cảnh chứ không Nhìn. Cái nghe của tâm hồn mẫn cảm, khiến những nơi chốn ông đi qua, kể lại, nó như

mang một hồn vía khác, đem lại cho người đọc một cảm xúc mới lạ về một cảnh mà họ đã biết.

Khi muốn kể cho cô bạn Susan nghe về cái hay của bài thơ Quê Hương của Đỗ Trung Quân, ông bối rối, *Làm sao cho cô nghe được mùi hương cau của những đêm trăng tỏ (tr.26)*, muốn vậy, chắc phải mời Susan về quê mùa hoa cau, cùng nhau, thật yên lặng, dưới trăng tỏ, nói khẽ với Susan, nghe hương cau đi, chắc trong không khí đó Susan sẽ tự biết lắng lòng bắt nhịp được hơi thở của trăng, của thêm quê, thì nghe ra hương cau..., khi Đỗ Hồng Ngọc dùng chữ Nghe, tôi cảm thấy, ông sống bằng cách tan mình vào. Phải chăng là vô ngã?

Lại có cả cái Nghe này, *Và để nghe cái Tết tuổi thơ thấm vào trong da thịt, trong nhớ nhung... (Tr.157)*, thế chẳng phải là tan ra đó sao?

*

Và tâm thái, kệ nó.

Máy bay êm như ru, hay tôi êm như ru, không biết. Kệ nó... Thì ra tôi đang bay về phía mặt trời. Thời gian ngăn lại. Tôi vẫn đồng hồ thêm hai tiếng theo thông báo. Không cảm thấy mình mất đi hay được thêm. Bởi, làm gì có thời gian? Thời gian chỉ được làm bởi không gian đó thôi. (tr.35)

Đỗ Hồng Ngọc luôn tự tại thông dong bởi cách nhìn mọi điều, nó là như vậy, và dù tâm và cảnh quán quít nhau (sao lạnh như tiền được!), nhưng không vương bận, cái sống bây giờ và ở đây của người thiền ở cốt lõi ấy. Tôi rất tâm đắc *Không cảm thấy mình mất đi hay được thêm ...*, vẫn là thời gian ngay lúc này với hít vào, thở ra. Người ghi nhận mọi thứ chung quanh thật tha thiết sâu sắc mà bình thản.

... Một loài hoa lạ. Rực rỡ, chói ngợp mà lạnh lùng. Chen chúc mà riêng tư. Rộn ràng mà kín đáo. Mong manh. Thanh thoát. Bỗng dưng tôi nhận ra tất cả cái đẹp của vô thường! Hoa có vẻ như không có mùi hương, hay không cần có mùi hương, hay hương rất thoảng vì đã pha trong màu mây, màu nắng, màu gió để rải đều khắp các rặng núi xa kia? (tr.37)

Tha thiết vì đang sống trọn vẹn hết tâm ý với đối tượng, và trọn vẹn nên nhận ra *cái đẹp của vô thường*. Thế nên, để làm gì là một tâm thái an nhiên, vô ngã. Kệ nó, Để rồi ung dung tự tại cười nụ niết bàn?

*

Cách sống đón nhận mọi thứ theo tùy duyên của ông cũng là một yếu tố khiến sự đổi thay, không tác động lên tình cảm, ví dụ,

Ôi vô số là thuyền thúng. Trước kia gọi là thúng

chai. Nay sơn xanh đỏ coi cũng ngộ... Có thể ghé thăm nhà xưa của ngoại, giờ con cháu toàn trông thanh long, phá hết cả vườn trâu cau, dứa chuối, bưởi cam... xinh đẹp ngày xưa, lấp cả giếng nước thiệt là quá uống. Bù lại, giờ đi hái thanh long cũng vui... (tr.139) ... Chiều tôi lang thang ra bờ hồ. Xuân Hương giờ đã đẹp. Chút lòe loẹt. Chút diêm dúa. Thôi kệ. Tôi cũng tìm ra được một góc hoang.Thị tại môn tiền não/ Nguyệt lai môn hạ nhàn phải không? (tr.166)

... Buổi tối, nhằm ngày 14 âm lịch, sông Hoài trở nên sống động diệu kỳ với muôn màu sắc hoa đăng đăm đăm thắm rực rỡ, với những chiếc thuyền lang thang xuôi ngược làm ta có cảm giác như được sống trong huyền sử nào xa... Một nhóm thanh niên đàn hát quyền tiền làm từ thiện, một nhóm chơi trò chơi... đập niêu âm ĩ. Có một cái chợ đêm trời ơi bán đủ thứ trên đời, quà lưu niệm, thức ăn các thứ... hết sức náo nhiệt. (tr.148,149),

Có thấy một Đỗ Hồng Ngọc như thế không, một tâm thái xuê xòa không quan trọng điều chi, phải dùng chữ độ lượng thì đúng hơn, tôi nghĩ có được là do đã trải qua bao kinh nghiệm thăng trầm của cuộc đời. Ngày thuyền thúng xưa kia là thúng chai, nay quét xanh đỏ, ừ, thì *coi cũng ngộ*, cái giếng nước ngày xưa để tưới trâu tưới cau bị lấp, *thiệt quá uống*, giờ bù lại đi hái thanh long, ừ, thì *cũng vui*. Hồ Xuân Hương lòe loẹt diêm dúa, ừ thì, *thôi kệ*. Và hình như chẳng động

tâm buồn giận khi bên cạnh cái không khí như *huyền sử nào xa* là cái chợ đêm huyền ảo, làm như người có thể vừa nghe cái âm ĩ kia lẫn tiếng tơ trầm lặng huyền sử nọ. Mới thấu cái nhìn đơn thuần của kẻ tu thiền, mới hay cái đật đạo của đối cảnh vô tâm.

*

Trở lại Chi Ngân Ấy Thôi, đoạn tả hoa đào ở bài này rất tuyệt, chỉ muốn trích hết ra đây..., nhưng tôi muốn nhấn một ý như đã nói ở trên, Nghe, Nghe tiếng thì thâm nhựa chảy trong cây,

Rồi từ đôi hoa xa lạ ấy lại bỗng gắn gũi thơ Phạm Thiên Thư, Đỗ Hồng Ngọc thuộc nhiều thơ và kinh Phật, bất cứ một cảnh, một tình huống nào cũng được gắn kết với Thơ, với Kinh, và cảm nhận qua trung gian của cảm xúc Thơ, nên văn đẹp, siêu thực, và nội dung chứa nhiều ẩn dụ sâu sắc.

Đường chim bay hay đường đèo dốc, đường có ánh trăng trong lòng đá hay đường có nắng hoa đào?... Trên bãi nắng sân trường, cỏ xanh mượt, những cô sinh viên Nhật nhỏ nhắn xinh đẹp ngồi nép từng cụm dưới hoa, vừa sưởi nắng vừa ăn trưa. Có tiếng chim riu rít rụt rè đầu đó. Cảm lòng không đậu, tôi cũng ngả lưng vào một cội đào để nghe cho hết tiếng thì thâm. Răng xưa có gã từ quan. Lên non tìm động hoa vàng ngủ say (Phạm Thiên Thư). Tôi không phải là gã từ quan, cũng

không tìm động để ngủ. Tôi thức, thao láo thức. Tôi thử nâng một chùm hoa đào trên lòng bàn tay. Hoa tíu tíu bám vào từng kẽ ngón. Hoa bám rất chặt, như níu lấy khiến tôi cũng giật mình. Bỗng dưng từng cánh hoa run rẩy. Càng lúc run càng mạnh. Ô hay, chẳng lẽ? À, mà không, gió! Xin chứng giám, gió! (tr.38) Tùm tùm mà cười với tác giả, cái gì đó rất người mà gió làm cho nó thơ mộng quá trời!

Cũng trong trang này có câu, *Rụng là để rụng vậy thôi như nở là để nở vậy thôi*. Trong lúc nói chuyện qua viber, anh em chúng tôi có bàn, hoa có bao giờ hỏi nở để làm gì không, tôi trả lời hoa nở không để làm gì, ai đó cứ việc tận hưởng phút giây ngắm, và anh bảo, *vô tác vô nguyện. thanh tịnh bốn nhiên/ tùy chúng sinh tâm/ chu biến pháp giới/ tông nghiệp phát hiện...*

Chi Ngân Ấy Thôi là một trong những bài tôi thích nhất.

*

Trong không khí Trà Đạo Nhật (tr.47), người sống hết Một hồn Nhật lang lang của những *kawabata, akutagawa...* xa lắc xa lơ, để rồi thấp thoáng ảo diệu lời kinh *Ly tướng thì thấy...*

Khi nâng chén ngang mày, nghe thoáng mùi hương trà xanh tỏa ngát. Ném. Không chát đắng. Tan loãng.

Nghe ngóng. Ngập ngừng. Bàn tay nâng niu, bàn tay che chở. Bàn tay nào của Đức Phật mà Tôn Ngộ Không cân đầu vùn ngàn lần không thể vượt qua? Chậm rãi, từ tốn, cẩn trọng. Để nghe cho hết từng tác động thân hành. Nghi thức chỉ là tướng. Ly tướng thì thấy. Thấy gì? Thấp thoáng bóng Trương Chi dưới đáy ngọc hay Duy Ma Cật giữa trùng vây?

*

Ở Lời Ngỏ,

Không ngờ mà khi thu xếp, gom góp lại rai như vậy, tôi đã không cầm được nước mắt khi đọc lại “nỗi cô đơn uy nghi” của Võ Hồng, “người ta ở bên” của Trần Văn Lê, “gọi chiều nước lên” của Trần Hoài Thư, và “lắm nỗi không đành” của Võ Tấn Khanh...

Rồi cũng không thể không cười một mình với “làm mới thơ”, với “vơ vẩn cùng Mây” với “hỏi không đáp, bèn...”

Rồi lại cũng không thể không trầm ngâm ngẫm ngợi với “để làm gì”, với “sáng, trưa, chiều, tối”... (tr.2)

Tôi cũng rưng rưng khi đọc, “Bụi chuối nhà ai bên đường đã mọc/ Chuối mẹ chuối con, trời hỡi quê nhà!” ... (Thơ Trần Hoài Thư). Hai tiếng “trời hỡi” mới “cải lương” làm sao! Nhưng nó đã làm tôi muốn rơi nước mắt! Cải lương thật tuyệt vời! Nó đập vào

tâm can mình khiến giờ nhìn bụi chuối, vẫn hàng ngày đứng bên kia đường, thấy nó như có gì khang khác, nó như ấm áp hơn, mẹ hiền hơn với những tán lá như cánh tay xò ra ôm tiếng kêu tha thiết trời hỡi quê nhà của đứa con xa xứ. Cảm ơn Nhà thơ Trần Hoài Thư. Người bạn anh đã nhắc... gió bắc đã hiu hiu rồi đó Thư ơi!

*

Và cả nỗi cô đơn uy nghi kia, cụm từ này diễm lệ quá, nó gợi một cách chính xác hình ảnh lẫn nếp sống của nhà văn nổi tiếng Võ Hồng, ông đã sống và sáng tác trong cô độc, một sự cô độc bận rộn như ai đó đã nói, nên cô độc mà không cô đơn, bởi, *Văn căn gác nhỏ với một phòng chường hơn chục mét vuông, vừa là chỗ ăn chỗ ngủ, chỗ làm việc, tiếp khách... lổn nhổn những sách vở, thư từ, bản thảo... tràn lan trên bàn, trên nệm, dưới gầm.* (tr.72) từ đó mà bao áng văn chương cống hiến cho đời. Nên hiểu vì sao là *cô đơn uy nghi*. Người ở đó nhìn vào nỗi cô đơn của mình, nhìn vào những con chữ vây quanh mình, và uy nghi nhất, đó là không gian và thời gian người trở về với mình, cõi tâm thanh tịnh bao la, và tôi hiểu phút giây không cầm được nước mắt của Đỗ Hồng Ngọc khi về thu xếp lại, có lẽ lúc ấy ông đã chạm vào cái tờ mảnh uy nghi thiên thu của Võ Hồng,

*

Cả cái không thời gian không gian của hai chàng trai trẻ Đỗ Hồng Ngọc và Trần Văn Lệ, cảm động đến ngây thơ, (hay ngược lại?), có lẽ nước mắt này là mừng cho cảm xúc mãi thanh tân của nhau chăng? ... *có một cô răng khểnh,/ bẻ gãy sừng trâu,/ rất xinh/ đúng là người xưa của bạn/ nàng nhìn ta/ đôi mắt long lanh/ khi ta nhắc tên,/ nàng ôm chầm lấy ta rồi kêu to/ ngoại ơi ngoại ơi... / trần văn lệ/ ống đĩa nè!* (tr.99), có nghĩa là người ở bên cũng mãi hoài cố nhân! Thương hết biết...

Chẳng khác là bao tâm trạng, *Có một bài thơ không ngày tháng của Lữ Quỳnh như một nỗi hồi sinh, một lần cứu rỗi: ... Tóc trắng mây bay lòng mới lớn/ Từ em anh chợt tuổi hai mươi (thơ Lữ Quỳnh)* (tr.102), làm tôi nhớ Quang Dũng, *em mãi là hai mươi tuổi/ ta mãi là mùa xanh xưa...* Những tình nhân đời đời hai mươi tuổi ơi, Tình yêu vô hiệu hóa Thời Gian đó chẳng.

Rồi Lắm Nỗi Không Đành kia khiến, *thưa người lệ chẳng đặng đừng nên rơi...* (NTKM), vậy đừng cho mình là *mít ướm* nữa nhe *thiền huynh*.

Tôi nghe trên những con đường trẻ trung mà những người bạn này đã đi qua, giờ này nó đang, *Đường nhớ chân từng lớp cuội rang sầu* (thơ Võ

Tấn Khanh) (tr.113) ..., Còn mấy ai trở về để được băng khuâng tâm trạng, *hoa đào năm ngoái...* ?

Phải nói là những trang viết về bằng hữu của Đỗ Hồng Ngọc, vừa được đọc những thơ hay, vừa cho thấy được một tình đáng quý ở đời, mà người xưa gọi là đạo, *Mây phản chiếu ánh sáng mặt trời mà thành ráng, suối treo vào bờ đá mà thành thác. Cũng là một vật nhưng nương vào vật khác thì tên gọi cũng nhân đó mà khác đi. Đạo bạn bè sở dĩ quý là vì vậy.* (Trương Trào, Huỳnh Ngọc Chiến dịch).

*

Và. Đồng điệu làm sao:

Nhiều người sợ rằng đến một lúc nào đó người ta sẽ không còn ai đọc sách in trên giấy nữa, vì đã có CDRom, Ebook... tiện lợi hơn nhiều!

Thực ra, với những người yêu sách, mê sách, thì không có lý do gì để phải... hoảng sợ! Bởi vì sách không chỉ để đọc mà còn để nhìn, để ngắm, để gửi, để nghe... (tr.40)

Ngay đầu bài tôi đã nói rồi, việc đầu tiên tôi nhận bản thảo là in nó ra để đọc, để nhìn chữ trên giấy. Và cũng giống nhau (có khác chút xíu, bút chì tôi gọt nhọn, không giặt mép tai).

... khi đọc, thường có cây viết chì cùn, giắt ở mép tai, thỉnh thoảng đánh dấu chỗ này chỗ nọ, ghi chú điều này điều khác. Tóm lại, người mê sách đã biến cuốn sách đâu đâu thành thân quen, gần gũi, riêng tư của mình... Vài chục năm sau, một hôm dọn dẹp nhà cửa, tình cờ đọc lại những dòng xưa, nét xưa... không khỏi ngậm ngùi!

Nên tôi đang rất mong cầm được tập sách Để Làm Gì thơm mùi giấy xưa để nhìn, để ngắm, để ngửi, để nghe. Để làm gì, tôi e rằng mình cũng sẽ như vậy, để còn sống được chút ngậm ngùi khi một buổi, một mình thu xếp lại, gặp bạn sách xưa mà rơi lệ...

Santa Ana, ngày mưa đầu mùa xuân, 12.3.2020
ntkm

Hình bìa: Hạ Thảo
Cảm ơn Nguyệt Mai, Nguyễn Thành
đã giúp thực hiện
tập sách bé nhỏ này.
Sài Gòn, 15.8.2021

